

R O M Â N I A
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Nr. 415/C/494/III-5/2014

CONCLUZII

formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
în cauza nr. 1/1/2014/HP/P a Înaltei Curți de Casație și Justiție

**privind rezolvarea de principiu a chestiunii de drept
având ca obiect identificarea textului de lege aplicabil în cazul
contopirii pedepselor reduse, conform art. 6 alin.1 din Noul Cod Penal**

În temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, prin încheierea din 7 februarie 2014, pronunțată în dosarul nr. 289/120/2014, Curtea de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție solicitând instanței supreme pronunțarea unei soluții prin care să dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept privind rezolvarea de principiu a chestiunii de drept având ca obiect identificarea textului de lege aplicabil (vechiul Cod Penal sau actualul Cod Penal) în cazul contopirii pedepselor reduse, conform art. 6 alin.1 din Noul Cod Penal.

Din analiza încheierii de sesizare rezultă că aceasta aparține unei instanțe (*curtea de apel*) investită cu soluționarea unei cauze în ultimă instanță (*contestație conform art. 23 alin. 3 din Legea nr. 255/2013*). De asemenea, se constată că această chestiune de drept a cărei lămurire se solicită a fost invocată în cursul judecății (*ca motiv al contestației declarate de condamnat*), respectiv, că de lămurirea acestei chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei în care a fost invocată (*soluția căii de atac depinde de lămurirea ce se va da chestiunii de drept*).

Totodată, în chestiunea de drept supusă lămuririi, nu au fost pronunțate anterior de către Înalta Curte de Casație și Justiție hotărâri prealabile sau în recursul în interesul legii, după cum aceasta nu face nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

În consecință, se constată îndeplinirea condițiilor formale, de pertinență a sesizării, respectiv admisibilitatea acesteia.

*

1. Considerații generale cu privire la aplicarea legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a hotărârii

Aplicarea corectă a dispozițiilor legii penale mai favorabile în cauzele definitiv judecate, privitor la orice instituție a dreptului substanțial incidentă în această fază, trebuie să pornească de la specificul reglementării cuprinse în art. 6 din Codul penal, stabilind în raport de acesta modul în care litera și rațiunea acestei reglementări se transpun în fiecare caz particular.

Potrivit art. 6 alin. (1) – (3), când după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la executarea pedepsei a intervenit o lege penală mai favorabilă, pedeapsa închisorii sau a amenzii se reduce la maximumul prevăzut de legea nouă, dacă sancțiunea aplicată este mai mare decât acest maxim, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximumul închisorii de legea nouă pentru aceeași infracțiune, dacă închisoarea este singura pedeapsă prevăzută pentru aceasta, iar închisoarea se înlocuiește cu amenda, care nu poate depăși maximumul prevăzut de legea nouă pentru aceeași infracțiune, când amenda este singura pedeapsă prevăzută de legea nouă pentru aceasta.

O primă observație care se desprinde din aceste dispoziții este aceea că, privitor la pedepsele definitive, prin aplicarea legii penale mai favorabile legiuitorul nu a înțeles să repună în discuție criteriile de stabilire și individualizare a sancțiunii, ci **numai să înlăture de la executare acea parte din sancțiune care excede maximumului prevăzut de legea nouă, respectiv acea sancțiune mai grea care nu mai este prevăzută de legea nouă.**

Dacă în cazul aplicării legii penale mai favorabile în cursul procesului, anterior rămânerei definitive a hotărârii, instanța trebuie să opereze, în concret, o individualizare a sancțiunii în raport de limitele de pedeapsă prevăzute de fiecare dintre legile succesive și să aplice aceste criterii în limitele legii identificate ca fiind mai favorabilă, acest procedeu este străin ipotezelor avute în vedere în art. 6.

Este apoi important să observăm că **legiuitorul a renunțat la instituția aplicării facultative a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive**, care era reglementată de art. 15 din Codul penal anterior¹. Aceste dispoziții ale legii vechi erau singurele care permiteau reducerea unei pedepse definitive în funcție de modul în care ea a fost individualizată, chiar dacă pedeapsa nu depășea maximul prevăzut de legea nouă.

Instituția nu a mai fost prevăzută de noul Cod penal, din rațiuni ce țin de respectarea principiului autorității de lucru judecat. Sunt concludente obiectului prezentei cauze argumentele din expunerea de motive a noii legi: *„În contextul consacării explicite în Constituție a principiului separației puterilor în stat, o altă problemă care s-a cerut soluționată a fost stabilirea relației între principiul autorității de lucru judecat și aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive. În mod cert, principiul constituțional enunțat impune reducerea la minimul necesar a atingerilor aduse autorității de lucru judecat, astfel că o restrângere a acestei autorități se justifică doar în măsura în care ea are la bază tot un principiu de natură constituțională, cum este cazul principiului legalității pedepsei. În consecință, s-a optat pentru menținerea reglementării aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile (art. 6) și renunțarea la aplicarea facultativă a acestei legi în cazul pedepselor definitive, aceasta din urmă neputând fi justificată prin raportare la principiul legalității.”* (s.n.).

Observând ratio legis, conchidem, pe de o parte, că **singura situație în care autoritatea de lucru judecat a unei pedepse definitiv aplicate mai poate fi înfrântă este aceea în care tratamentul sancționator aplicat excede limitei maxime prevăzute de legea nouă.**

¹ Codul penal anterior: **Art.15 Aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive**

Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, iar sancțiunea aplicată este mai mică decât maximul special prevăzut de legea nouă, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită, de persoana condamnatului, de conduita acestuia după pronunțarea hotărârii sau în timpul executării pedepsei și de timpul cât a executat din pedeapsă, se poate dispune fie menținerea, fie reducerea pedepsei. Pedeapsa aplicată nu poate fi coborâtă sub limita ce ar rezulta din reducerea acestei pedepse proporțional cu micșorarea maximului special prevăzut pentru infracțiunea săvârșită.

Dispozițiile **art. 14** alin. 5 se aplică și în cazul condamnărilor arătate în prezentul articol, executate până la data intrării în vigoare a legii noi, pedeapsa din hotărâre reducându-se cu o treime.

Pe de altă parte, că **modificarea sancțiunii se va limita la reducerea ei la maximul prevăzut de legea nouă.**

În concluzie, verificând dacă se impune modificarea, potrivit art. 6, a unei sancțiuni definitiv aplicate, comparația se va realiza numai între cuantumul pedepsei aplicate (indiferent de limitele în cadrul cărora, în legea veche, se situa acest cuantum și de raportul lui cu aceste limite) și maximul prevăzut de legea nouă. Reducerea va opera numai când cel dintâi este superior celui de-al doilea, în toate situațiile numai la maximul nou, niciodată la o limită inferioară acestui maxim.

Din cele de mai sus, se poate stabili că **singurul criteriu pe care legiuitorul îl pune la dispoziția judecătorului chemat să aprecieze, în faza de executare, dacă se impune înfrângerea autorității de lucru judecat o unei hotărâri cu privire la felul și cuantumul pedepsei, este acela al „cele mai grele situații la care s-ar putea ajunge, în abstract, potrivit legii noi”.**

Doctrina este în același sens: *„Rațiunea dispozițiilor din art.6 NCP nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, înlăturând partea din pedeapsă care depășește maximul aplicabil sub legea nouă”².*

2. Aplicarea art. 6 în cazul concursului de infracțiuni

Regulile și criteriul enunțate la pct.1 urmează a fi avute în vedere în **cadru**l fiecărei instituții autonome privitoare la o pedeapsă analizată din perspectiva legii penale mai favorabile în lumina art. 6, **fie că această pedeapsă este aplicată unei infracțiuni, fie că ea este stabilită privitor la o pluralitate, drept pedeapsă rezultantă.**

Transpunându-le, constatăm că, în cazul concursului de infracțiuni, aplicarea legii penale mai favorabile privește, în mod necesar, două aspecte diferite:

- pe de o parte, pedepsele aplicate fiecărei infracțiuni din structura pluralității;
- pe de altă parte, pedeapsa rezultantă intrată în puterea lucrului judecat.

² F. Streteanu - *Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a Noului Cod penal*, în Caiete de Drept Penal nr. 3/2013, p. 38.

Corespunzător, soluționarea cauzei presupune parcurgerea a două etape succesive, după cum urmează:

a. În ceea ce privește pedepsele pentru fiecare infracțiune, acestea vor trebui comparate, fiecare în parte, cu maximul prevăzut de legea nouă pentru faptele pentru care au fost aplicate și reduse la acesta, dacă sunt superioare acestui maxim.

Această operațiune este obligatorie, ea trebuie să aibă loc independent de soarta pedepsei rezultante, întrucât pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte poate avea o semnificație de sine stătătoare, independentă de pluralitate, în cazuri precum incidența unei alte legi mai favorabile, incidența unui act de grațiere etc.

De aceea, în măsura în care una sau unele dintre pedepsele individuale sunt susceptibile de reducere, instanța sesizată cu contestația la executare va trebui ca, admitând contestația, să dispună această reducere, **chiar dacă, în cadrul operațiunii separate privind pedeapsa rezultantă, nu se va impune și reducerea acesteia din urmă.**

b. Separat de soarta pedepselor concurente, se va proceda la analiza pedepsei rezultante stabilită inițial de către instanță.

Și în privința acesteia se va porni de la premisa potrivit căreia quantumul ei, intrat în autoritatea de lucru judecat și care constituie sancțiunea pusă efectiv în executare, urmează a fi modificată numai prin raportare la criteriul anunțat în considerațiile generale, respectiv acela privind tratamentul sancționator cel mai greu pe care legea nouă îl prevede pentru pluralitatea din cauză.

Prin urmare, pedeapsa rezultantă definitiv stabilită va fi supusă comparației cu pedeapsa rezultantă care s-ar stabili, conform legii noi, față de pedepsele obținute în cadrul primei operațiuni (descrisă la lit. a).

Comparația nu se va face cu rezultanta ce s-ar putea obține potrivit legii vechi, întrucât rațiunea art. 6 nu este, cum am arătat, aceea de a aplica tratamentul cel mai favorabil privitor la fiecare dintre instituțiile autonome (această rațiune se regăsește numai în art. 5), ci doar aceea de a nu permite ca persoanele definitiv judecate să suporte un tratament sancționator mai greu decât cel permis, în abstract, de legea nouă.

Astfel, pedepsele rezultate în urma primei operațiuni (reduse, dacă este cazul) vor fi ipotetic contopite conform regulilor prevăzute la art. 39. Rezultatul obținut va fi comparat cu pedeapsa rezultantă stabilită definitiv în cauză. Dacă și numai dacă aceasta din urmă este mai mare, ea va fi redusă la pedeapsa obținută conform art. 39.

De altfel, acest mecanism a fost explicat deja și în doctrină, care a identificat, de asemenea, cele două etape distincte și a formulat punctul de vedere potrivit căruia cea de-a doua etapă constă în compararea pedepsei rezultante stabilite cu pedeapsa rezultantă la care s-ar putea ajunge potrivit dispozițiilor noului cod penal:

„În situația în care pedeapsa pentru concursul de infracțiuni a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă sub legea veche, iar apoi intră în vigoare NCP, verificarea incidenței legii penale mai favorabile presupune din nou o analiză în două etape:

Într-o primă etapă se analizează fiecare dintre pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente, verificându-se dacă acestea nu depășesc limita maximă prevăzută de legea nouă. Dacă este cazul, se va proceda la reducerea pedepselor care depășesc noul maxim special, potrivit art.6 NCP.

Spre exemplu, dacă persoana condamnată a comis 3 infracțiuni de furt simplu, pentru care i s-au aplicat pedepse de 2, 3 și respectiv 4 ani închisoare, se va constata că primele două dintre pedepse nu depășesc maximul special prevăzut de legea nouă (art.228 NCP), în vreme ce cea de-a treia va trebui redusă la acest maxim.

În a doua etapă se verifică dacă pedeapsa rezultantă nu depășește limita maximă la care se poate ajunge potrivit art.39 NCP. Spre exemplu, dacă instanța a stabilit inițial două pedepse cu închisoarea de 4 ani fiecare și a dispus să se execute pedeapsa cea mai grea de 4 ani pe care a majorat-o cu 2 ani, se constată că această pedeapsă rezultantă de 6 ani depășește limita maximă aplicabilă potrivit art.39. În consecință, sporul de 2 ani aplicat inițial va fi redus până la limita aplicabilă potrivit NCP, adică un an și 4 luni (reprezentând 1/3 din cealaltă pedeapsă de 4 ani).

O problemă care se pune în acest context, este stabilirea limitei până la care se va putea coborî pedeapsa rezultantă atunci când în considerarea legii noi au fost reduse atât pedepsele stabilite inițial pentru infracțiunile concurente cât și sporul aplicabil pentru concurs.

Să presupunem că, pentru 3 infracțiuni de furt calificat, au fost stabilite 3 pedepse cu închisoarea de 5, 6 și 7 ani potrivit legii vechi, și instanța a aplicat o pedeapsă rezultantă de 8 ani (pedeapsa de bază de 7 ani sporită cu un an). Dacă cele trei fapte se încadrează potrivit Noului Cod penal în dispozițiile art.229 alin.1, maximul legal aplicabil pentru fiecare va fi de 5 ani, astfel că ultimele două pedepse stabilite trebuie reduse la 5 ani fiecare, conform art.6 NCP. Întrebarea care se pune în acest context este de a ști dacă pedeapsa de 8 ani aplicată inițial poate sau trebuie să fie redusă ca efect al reducerii pedepselor stabilite.

Trebuie reținut că în acest caz instanța nu va recontopi cele 3 pedepse de 5 ani potrivit codului vechi și apoi potrivit codului nou, așa cum ar face-o dacă succesiunea de legi cu privire la tratamentul concursului de infracțiuni s-ar produce în cursul procesului. În ipoteza de față, instanța va proceda doar la aplicarea tratamentului sancționator prevăzut de legea nouă, iar reducerea rezultantei se va face numai în măsura în care ea depășește maximul la care se poate ajunge potrivit legii noi. Aceasta deoarece rațiunea dispozițiilor din art.6 NCP nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, înlăturând partea din pedeapsă care depășește maximul aplicabil sub legea nouă (Același lucru se întâmplă și atunci când aplicarea art.6 NCP se face cu privire la o singură infracțiune. Așa de pildă, dacă sub legea veche, care prevedea o pedeapsă de la 3 la 15 ani, i s-a aplicat condamnatului o pedeapsă de 7 ani, iar legea nouă prevede pentru această faptă o pedeapsă de la unu la 5 ani, pedeapsa aplicată se va reduce la 5 ani. Dacă însă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, potrivit art.5 NCP, s-ar fi făcut individualizarea judiciară în limitele 1 – 5 ani și poate că pedeapsa concret aplicată ar fi fost de numai 3 ani). Aplicând acest criteriu în speță, se constată că potrivit art.39 NCP, contopind 3 pedepse cu închisoare de 5 ani fiecare, se poate aplica o pedeapsă de cel mult 8 ani și 4 luni (pedeapsa de baza de 5 ani plus o treime din suma celorlalte două pedepse, adică $5 \text{ ani} + 1/3 \times (5 + 5) = 5 + 10/3 = 5 + 3 \text{ ani și } 4 \text{ luni} = 8 \text{ ani și } 4 \text{ luni}$). Cum rezultanta aplicată inițial este de numai 8 ani, ea este legală și potrivit legii noi, ceea ce înseamnă că nu va fi redusă prin intrarea în vigoare a acesteia. Dacă însă instanța ar fi aplicat inițial un spor de 2 ani la pedeapsa de bază de 7 ani, adică o pedeapsă rezultantă de 9 ani, aceasta ar fi trebuit redusă la 8 ani și 4 luni, maximul aplicabil potrivit legii noi.”³

³ idem, p. 37-38.

Pentru aceste motive,
În temeiul art. 475-477 C.p.p.,

VĂ SOLICITĂM:

Pronunțarea unei decizii prin care problema de drept privind textul de lege aplicabil în cazul pedepselor pentru infracțiuni concurente definitiv aplicate anterior intrării în vigoare a legii noi să primească următoarea rezolvare:

În cazul unei pedepse rezultante, aplicată printr-o hotărâre rămasă definitivă anterior intrării în vigoare a Codului penal, aplicarea art. 6 din același cod vizează atât pedepsele componente, cât și, distinct, pedeapsa rezultantă. Aceasta din urmă va fi redusă numai dacă depășește pedeapsa rezultantă stabilită conform art. 39 din Codul penal.

PROCUROR GENERAL,

TIBERIU-MIHAIL NIȚU